

משא המדינה ונושאי

ד. בן-גוריון

למעשה הנס: אומה קטנה בת 700 אלף איש (בראשית המערכה היינו רק 650 אלף או פחות) עמדה בפני שש אומות המונות כ־30 מיליון. לא היה נס ואסור לנו לסמוך על הנס. ואין מאתנו יודע אם מבחן הדמים הזה כבר נסתיים. הכוחות הצוררים בסביבותינו ובעולם הרחב עוד לא התיאשו ממומתם להכריח את ישראל בארצו. ולפחות לקצץ בגבולותיו. כל עוד אין לנו בטחון מלא שניצחנו בקרב האחרון, אל נתהלל.

אולם הדבר העיקרי שעלינו לדעת — ועלינו לנטוע הכרה זו גם בעם היושב בציון וגם בזה המתכוון לבוא — הוא, כי גם במדינת ישראל לא יהיו חיינו קלים וכי אנחנו עומדים אך בראשית המאמץ הקשה והממושך אשר הוטל עלינו. אני אחד המאמינים, שיש בהקמת מדינה זו משום ראשית הגאולה, אבל כגדול הגאולה כן גדולים חבליה — ועוד לא נתנסינו, למרות המלחמה הזאת, בכל חבלי הגאולה הקשים, ועדיין הם לפנינו. אולי השליחות העיקרית של תנועתנו היא לחשל את עצמנו ואת העם בארץ ובגולה, לחשל את רצוננו וכוח־סבלנו לקראת המאמצים הגדולים והגדלים הכרוכים בבנין המדינה ובהגנה עליה.

ארבעה תפקידים לפנינו בשנים הקרובות: בטחון, עליה, התישבות ומדיניות־חוץ, והם שלר־בים זה בזה במידה כזו עד שאין לדון בעניני הבטחון בלי שאר שלשת הדברים. אין לדבר על עליה התישבות בלי בטחון ומדיניות־חוץ, ומדיניות־חוץ שאינה משמשת את הבטחון שלנו, את העליה שלנו ואת התישבות שלנו אינה מדיניות־חוץ של מדינת ישראל. וברור, שארבעת תפקידים אלה כרוכים במשטר ממלכתי מסויים.

הבטחון — זה השלום

אפשר להניח שאילו היינו נשארים לבדנו עם העולם הערבי, כבר היה אולי השלום בא מומן, לפחות עם חלק מכריע מן העולם הערבי. אולם יש גם צד שלישי. אמנם למרות המצב התרבותי, הפוליטי והסוציאלי שעמי ערב נתונים בו, יש בהם גם מידה של רצון עצמי ועמדה עצמית. אולם כוחות חיצוניים ממלאים שם

דורנו זכה לגדולות ונצורות. השגנו מדינה יהודית ויצאנו משעבוד לגאולה. הקימונו צבא הגנה לישראל, גלחנו בצבאות כל מדינות ערב ויכולנו להם. שחררנו את הנגב ואת הגליל וגאלנו אדמה להתישבות רבתי. העלינו, בפעם הראשונה בתולדות ישראל, מאות אלפים ופתחנו פתח לקיבוץ גלויות. רכשנו עורתן וידי־דותן של שתי המעצמות האדירות שבעולם: ארצות־הברית של אמריקה וברית־המועצות. הפכנו לגורם ממלכתי וצבאי במזרח התיכון ובעולם כולו.

ואף על פי כן — ואולי דוקא משום כך — אל ירום לבנו. לא בזכותנו בלבד עשינו את כל החיל הזה. אל נהיה שכורי נצחון. עוד לא ביצענו את מלאכתנו. והסכנות הקשיות עוד לא חלפו. ואל נתימר שגם ככלות המלחמה יהיו לנו חיים קלים בתוך מדינת ישראל. לא בזכותנו בלבד עשינו את כל החיל הזה: לא רק בזכות המפעל החלוצי של שלושה דורות, ממתישבי פתח־הקוה עד בוני הנקודות הצ־באות בגליל, במסדרון ובנגב — אלא גם בזכות עשרות דורות של יהודים מעונים ודוויים, בזויים ושנואים, גאים ונאמנים ומסורים לחזון היסטורי גדול, שקיימורו מאות שנים, בתנאים שאין להם דוגמה בהיסטוריה העולמית. בלי הכוח המופלא הזה שגילה עמנו במשך אלפי שנים, ואשר אנחנו נושאים את מורשתו ועומדים על כתפיו, לא היינו מגיעים עד הלום. בימים הגדולים האלה נזכור בהערצה את יהדות הגולה, אשר סבלה סבל שאנחנו לא ידענו ונשאה בלבה אמונה אשר אולי לא היתה קטנה מהאמונה שהדריכה את צבאנו בארץ במלחמותיו.

אל נהיה שכורי נצחון. אל נתימר שאין דבר אשר ייבצר מאתנו ואין כוח בעולם אשר יעמוד בפנינו. מה שקרה השנה הזאת לא היה בגדר נס. איני יכול — ואולי גם אין לי עדיין רשות — לעמוד על תולדות השנה הזאת ולהסביר איך עמדנו במערכה הזאת מאז ה־30 בנובמבר, כשנתקפה השיירה הראשונה בדרך לוד, ועד המערכה האחרונה בדרום הנגב. טבעי הדבר, שלרבים בעם היהודי ובעולם כולו ייראה הדבר

וגדולים. אסור לנו לסמוך על העובדה המפוארת. שגם בהיותנו רק 700 אלף בארץ, היכה צבאנו את צבאות ערב. אין שום הכרח שהמציאות הזאת לא תשתנה בעוד שנים אחדות. העליה הגדולה היא צורך כפול: גם של היהודים שצריכים לעז לזוז גם של היהודים הנמצאים בארץ. מן ההכרח שיבין כל יהודי שהוא איננו עושה חסד עם עם ישראל ועם העולים, אם הוא עושה מאמץ לעליה גדולה. זוהי שמירת הקיום שלו. שמירת עצמו.

תנאי שני לבטחוננו הוא איכלוס מהיר של שטחי הארץ הריקים. אנחנו יכולים להעלות בשנה הבאה חצי מיליון יהודים לתל-אביב ולחיפה — אולם מבחינת הבטחון אין די בזה. אם לא ניישב את השטחים הריקים במהרה, הם לא יעמדו בידינו, ואם לא יעמדו בידינו, אנחנו כולנו לא נעמוד. אשליה מרה היא לחשוב, שעם גירוש הפולשים הזרים מהנגב ומהגליל שיתררנו וגאלנו את הנגב והגליל. אין אנחנו אומה כובדת, המתימרת לחיות על חרבה. אנחנו בוני ארץ, ומן הצורך שדוקא בימים אלה, כשהמאמץ העליון שלנו מרוכז בהכרח בגידול הכוח הצבאי, נרגיש ביתר שאת, כי באנו לארץ לא ככובשים אלא כעולים, המחזירים את העטרה ליושנה, הגואלים את הארץ מן העוובה והשממה שכובדים שים זרים כפו עליה משך אלפיים שנה. אם לא נצליח לאכלס במהירות את הנגב ואת הגליל — לא תעמוד לנו גבורת צבאנו והרם השפוך יהיה לשוא. לעמים אחרים יש אולי הרבה זמן, אבל כמעט שאין דוגמה בהיסטוריה העולמית שעם ייגאל וישוחרר בתנאים אלה המלוים את שחרורנו וגאולתנו. והזמן דוחק — גם לאחר הנצחונות הפוליטיים הגדולים שהיו לנו בשנתיים האחרונות. כי לא במהרה ייעקרו השנאה והפחד שליוו את עם ישראל בקרב האומות — לא רק בגולה, אלא גם כשהיינו עדיין יושבים, בעיקר, בארצנו.

זהרי התנאי השלישי: מדיניות־חוץ של שלום. אני שמח וגאה על חלקו של צבא ההגנה לישראל בכיבושים הפוליטיים והטריטוריאליים של השנה הזאת. אולם יש להזהיר: בטחוננו לא יכון רק על כוח. אני מסופק אם גם הבטחון של אומות אדירות בעולם יכון על כוח לאורך ימים. אל נזלזל בערך הכוח, ואני מהאחרונים לזלזל בו. במידה גדולה יותר עלינו לדאוג לכוח הרוחני, פחות מעמים אחרים יכולים אנו לבטוח רק בכוח. בטחוננו יהיה תלוי במידה רבה במדי-

תפקיד יותר גדול מבמקום אחר, אם כי בכל מקום הם ממלאים איוה תפקיד שהוא. אין עצמאות מוחלטת לשום אומה, לא רק לאומות קטנות כמו העם היהודי והעמים הערביים, אלא גם לאומות אדירות. נשגה אם נראה את עמי ערב רק מבחינת תלותם המוחלטת בכוחות היצורניים; אבל אמת היא שתלותם רבה, והיא יותר פרי העבר מאשר פרי הצורך וההכרח של ימינו אלה, והגורם החיצוני ממלא אצלם שלא כדין — כוונתי לא לדין מוסרי, אלא לדין פוליטי — תפקיד גדול מדי שאיננו מתויב המציאות של עמי ערב. אם יקום השלום עם הארצות השכנות — גם אז לא תרד שאלת הבטחון מעל הפרק. היא תוסיף להיות העובדה האוביקטיבית של הווייתנו היחידה־כמינה בתוך המציאות הערבית. עובדה אוביקטיבית היא שאנחנו מעטים. אבל הוכח לעולם כולו, מה שהיה ברור לנו מקודם, אך מה שלא היה גלוי לעין, שלמרות היותנו מיעוט, אנחנו הכוח הדינמי העיקרי במזרח התיכון, וגם כוח צבאי לא קטן ביותר, ועוד דבר: אנחנו כוח שגדל על-ידי עליה, וגם זאת: אנחנו כוח השונה מבחינה כלכלית, תרבותית, סוציאלית, כמעט בכל הבחינות האנושיות, מכל הסביבה בה המקפת אותנו לא רק בארצות השכנות, אלא כמעט עד ירכתי המזרח מעבר מזה, כמעט בכל היבשת האסייתית. עובדות אלו כשהן לעצמן אינן מבטיחות מראש יציבות ביחסים שבין כוח קטן זה, שונה במהותו, תוסס, מתפתח, ובין הסביבה המקפת אותו, גם אלמלא היו אינטרסים עולמיים שיש להם ענין לדכא ולהצמיד את גיי דולו של הכוח הזה העלול לשנות את כל הערכים הכלכליים והפוליטיים במזרח. תמיד יהיה פיתוי זה לפני העמים העולים עלינו במספרם, לשחק את גידולו של הכוח הזה.

המשנה תנאים לבטחון

אולם ענין בטחוננו אינו ענין צבאי בלבד. בגיוס כוחות צבאיים, אימונם וצידום. לא נקיים את בטחון מדינתנו בתנאים ההיסטוריים שבהם היא נתונה. כאן אנו מגיעים לשילוב המוכרת של ארבע הבעיות המרכזיות של חיינו. תנאי ראשון לבטחוננו היא עליה גדולה ומהירה, שהיא מחויבת המציאות ההיסטורית גם בלעדי צרכי הבטחון שלנו, שכן היא נובעת מתוך עצם מהותה ויעודה ההיסטורי של המדינה הזאת. לא יכון בטחון צבאי לאורך ימים אם במשך שנים אחדות לא נעלה את מספרנו בשעורים ניכרים

יכול למלא תפקיד זה רק אם הצבא כולו, על כל חלקיו וענפיו, יהיה כפוף למרות אחת, מרות המדינה, ויהיה בו שויון מוחלט (זה אולי המקום היחיד שמוכרח להיות, וגם יתכן, שיוון — אין יחסנים ופלבאים). בכיבושנו ובנצחונותינו יש חלק שזה לכל הצבא שלנו — לכל היחידות, לכל הפורמציות, ולא היתה יחידה בעלת מונופול לין לגבורה או למסירות. אין דבר העשוי לקעקע את משטר הבטחון שלנו מהנסיון לנטוע בצבא את ההתפצלות הפוליטית והמפלגתית. והשנית, אין צבא בלי משמעת, כלומר בלי ציות לפקודה מגבוה, אין לך דבר ארוך בעולם כמלחמה, ואין לך דבר נפסד בחיים כצבא, אבל זהו הכרח אשר לא יגונה: אם עם רוצה להתקיים, הכרח שיהיה לו צבא אשר יגן עליו, ואז מן ההכרח שיהיה ערוך לתפקיד זה.

רוח החייל הוא הנשק החשוב ביותר בצבא ובמלחמה, וככל שהחייל הוא אורח גאה יותר על קניני עמו אשר הוא גלהם עליהם, ככל שהוא מודה יותר עם ערכים אלה, ככל שהוא מרגיש יותר בערכו האנושי ומכיר בשליחותו ההיסטורית, הרי יעילותו צריכה להיות בנויה על הכרת היעוד והחזון של העם ושליחיו בצבא, עם זאת, המבנה שלו הוא מבנה של הירארכיה ומשמעת, עוד לא היה צבא בעולם שלא יהיה מבוסס על שני היסודות הללו: אחדות ומשמעת. רק מי שיש לו ענין לחבל בכוח הבטחון, יכול לחבל באחדותו של הצבא וכיסודות המשמעת שלו.

שינוי-ערכים במדיניות ההתיישבות

היה לנו נסיון רב בארגון העליה ובקליטתה, בענין ההתיישבות ועיצובה, אולי הדבר הקשה ביותר שעומד לפנינו הוא, שנהיה מסוגלים להתרומם מעל לנסיון הגדול שיש לנו בעליה ובהתיישבות, ולהכיר כי לפנינו ממדים חדשים, ושהדרכים הישנות אשר הלכנו בהן הן בלבד לא תספיקנה.

הנה עברו שבועות על שבועות מאז כיבוש הגליל, ועדיין הוא עומד בריקותו ובשממתו, ורובות עולים יושבים במחנות-עולים, והוא הדין בנגב, אשר אין בו האפשרויות הקלות והמבוררות שבגליל, שם דרושה תכונה גדולה הרבה יותר, אם הצלחנו באימפרוביזציה של צבא רבבות בן-לילה, הלא יכולנו להעמיד בן-לילה גם עשרות מדריכים חקלאיים שילכו עם העולים לאדמה הקוראת להם, האם לא נעשה הדבר

ביות-החוץ שלנו, אם תהיה מדיניות-חוץ של שלום או מדיניות-חוץ של מלחמה.

תנאי רביעי לבטחוננו — פיתוח תעשייה הקלאית וחרושתית, ימית ואוירית, שתשמש, בשעת הצורך, מצע ומסד לבטחון, כשנבנה מעתה את המשק שלנו — לא נוכל להסתפק עוד רק בשיקולי משק, עליה והתישבות; מן ההכרח שניתן דעתנו גם על שיקולי בטחון, בכוחם של שני הגורמים העיקריים בחיינו בעתיד — היוזמה החלוצית והיוזמה הממלכתית — עלינו לבנות משק, הקלאות, ותעשייה כאלה, שיהיו למשען הבטחון שלנו, אין עוד פינת חיים בארצנו אשר אין לה שייכות לבטחון, ואף הבטחון בלבד יחייב תכנון רב בבנין המשק שלנו — גם בסוגיו וגם בהלוקה הטריטוריאלית.

תנאי חמישי, בחינת אחרון-אחרון בעניני בטחון — צבא, לא נוכל להחזיק צבא גדול בכמות, קודם-כל, מפני שהיו ששה מיליונים יהודים שהיו באים ראשונים ארצה לאחר הקמת המדינה — והם אינם, שנית: לנו יידרשו כוחות אדירים למפעלי העליה וההתיישבות, ולא נוכל להחזיק את טובי צעירינו וצעירותינו במחנות צבא, טעם שלישי: לעולם לא נגיע למספר היריבים הפוטנציאליים בעתיד, עכשיו היריבים האלה עולים עלינו פי ארבעים, וגם אם נגדל פי כמה — יעלו עלינו, כי הם מרובים והם מתרבים יותר מאתנו, ומה שלא נוכל להשיג בכמות — עלינו להשיג באיכות, יש, כנראה, איזה צדק בהיסטוריה: מה שהשגחה ההיסטורית רית מנעה מאתנו בכמות — הפכה אותנו לעם קטן, ולעם קטן עכשיו הרבה יותר משהיינו אילו קמה מדינת ישראל בשנת 1937 — העניקה לנו באיכות, אין שום סיבה שצבאנו יהיה נופל מהצבאות המשובחים שבעולם — באיכותם, בחינוכם, באימונם, בידיעתם, ברוחם.

אין לנו מה להתכייש במיבצעים של צבאנו בשנה הזאת, גם לא במיבצעים של התגנה במשך שבועים שנה, ודאי שאנחנו עולים בהרבה דברים על הצבאות שעמדו נגדנו, אבל אוי ואבוי יהיה לנו אם קנה-המידה שלנו יהיה הצבא המצרי, הסורי, העיראקי או עבר-הירדני, קנה-המידה שלנו צריך להיות הצבא המשובח ביותר בעולם, ואנחנו רחוקים מאוד מקנה-המידה זה.

עוד כמה מלים בפרשה זו של בטחון, על הצבא עצמו, אם לצבאנו יש תפקיד של בטחון הרי הוא מוכרח להיות צבא אחיד, ואם מטל עליו להגן על קיומנו — הרי הוא

או משטר דרלאומי, ובלבד שלא יהיה זה, חס ושלום, משטר של מדינה יהודית. וכל זה בשם אחוות עמים ושלום עמים, ובעיקר שלום עם עמי ערב.

אנחנו מתכוונים בלב שלם לשלום עם עמי ערב — כמובן לא לשלום בכל מחיר. אם יאמרו לנו: תשלמו בשלום הזה מחיר מדינה יהודית, על מנת שתקום כאן מדינה דרלאומית, או שיקום משטר של נאמנות בינלאומית — ולא רק של האנגלו־סאכסים, אלא גם בצירוף העולם הסלאבי — נאמר: לא. אבל אם נראה שמצרים או לבנון או סוריה או עבר־הירדן או עיראק, או כולן יחד או אחדות מהן, רוצות באמת בשלום עם ישראל העצמאית, נעשה כל המאמצים למען יקום הדבר הזה, לא נמתין עד שישלטו בעמי ערב כוחות המחר, מלאכה זו, מי ישלוט על הערבים — נניח להם. אנחנו רוצים בשלום עם הערבים החיים והקיימים, כמו שהם.

ודיון זה בשלום או לא־שלום הוא דיון גם בשטח הבין־לאומי. מהי האוריינטציה שלנו — על מלחמה או על שלום בעולם? תשובתנו: האוריינטציה שלנו היא על שלום בעולם.

וכשאני אומר אוריינטציה על שלום — איני אומר זאת כחרטום היודע — או שיש לו פרוגנוזה מדעית — אם יהיה שלום או לא יהיה שלום. איני מתבייש להודות שאיני יודע זאת. זה לא כבר שמעתי מנציגו של הכוח הגדול ביותר בין אלה שקוראים להם „כוחות המחר“, שבזמן לא רחוק יגיעו ארצות הברית של אמריקה וברית המועצות לידי הסכמה. אוריינטציה פירושה רצוננו אנו: לאיזה כיוון אנחנו רוצים להטיל אותו הנופך של יכולתנו וכוחנו — לצד השלום או לצד המלחמה. אנחנו נתמוך בכל צעד, בכל נסיון, בכל ארגון ובכל דיבור ובכל השפעה שיביאו לידי הגברת השלום בעולם. זאת אומרת דברים חיוביים וגם דברים שליליים. זאת אומרת שהדבר מחייב אותנו לחתור להבנה הדדית עם כל אומה בעולם. אין זה עסקנו לבדוק בציניות, אם משטרים שונים אינם יכולים לחיות בכפיפה אחת, הרי זו מלחמת עולם. וזוהי אוריינטציה על מלחמה.

ואם אנו חותרים לשלום וליחסי ידידות עם כל אומה, אין פירוש הדבר אדישות לשאלות פוליטיות וסוציאליות. כל אחד מאתנו נושא בלבנו חזון ישעיהו, ותנועתנו יש לה במשך עשרות בשנים חזון שהיא נאמנה לו ובכוחו

משום שאינו כתוב בהחלטות של הועידה החקירה האית שלנו? גם הקמת הצבא לא היתה כתובה בהחלטות הקונגרס. התנאים החדשים והצרכים החדשים מחייבים שיטות חדשות. ואם הדברים אינם יכולים להיעשות בדיוק כמו שעשינו לפני ארבעים שנה בחולדה ובדגניה, ייעשו בדרכים שונות בשנת 1949 ובתוך המלחמה.

חברינו בהתישבות העובדת, שיש להם זכור יות לא פחות מאשר לצבא ההגנה לישראל, חייבים עכשיו בשינויי־ערכים קטן: עד כאן היו כל העולים רק בבחינת רורבה לדגניה ומשמר העמק ועין־חרוד ונהלל, ובימים שהעליה היתה מצומצמת וההתישבות קטנה, היתה לכך אולי הצדקה פסיכולוגית. כרגע יש להפוך את הקערה על פיה. המשקים הקיימים חייבים לראות את עצמם כמשמשים את העליה ואת העם היהודי. הם בשביל העם היהודי, ולא להיפך, ולא יתכן שהומות סין שהוקמו בתוך ההתישבות יהיו למכשול לעצם ההתישבות. די לנו אם בשנים הקרובות נקיים את המצוה הפשוטה, האלמנ־טרית, של העלאת רבבות יהודים על אדמת ארץ־ישראל בכל צורת התישבות שהיא; ומותר לבן הקיבוץ המאוחד ולבן חבר הקבוצות ולבן מושב ולבן מושב שיתופי ולסתם יהודי ללכת יחד ולהעלות את היהודים האלה על אדמת הארץ ולעבדה. אם לא — תפסח עליהם ההיסטוריה, הם ייהפכו לכת קטנה ועקרה ויקומו כוחות חדשים אשר יחלצו להביא את העליה הגדולה ולהצמידה לארץ. מה שלא עשתה במשך שנים רבות תביעתנו לאחדות חלוצית ולאחדות העובדים, יעשו ההמונים האלה שאינם יודעים את כל תענועי הפירורים האלה ופניהם רק לעיקר: לארץ, לעבודה ולעצמאות.

מדיניותנו הבין־לאומית: אוריינטציה על שלום

ועוד דברים אחדים על מדיניות־החוץ. השאלה העיקרית למדיניות־החוץ שלנו היא, אם פנינו לשלום או למלחמה, במזרח הקרוב ובעולם כולו. היה זמן שלחוגים מסוימים היה מונופולין על „אחוות עמים“, ועל סמך מונופולין זה ביקשו לשלול את זכות העם היהודי לעצמאותו הממלכית. בשם אחוות עמים ובשם „כוחות המחר“ מצאו שלעם ישראל אין אותה זכות שיש לעם בעבר הירדן, בסיאם ובקוריאה, אלא בשבילנו יש להמציא איזה משטר חדש שלא היה בעולם: משטר נאמנות בינלאומית, או מנדט בינלאומי,

יהודית בשם הפרוגרס ובשם אחרות עמים ובשם כוחות המחר, ואילו אותם כוחות המחר הכריחו אותו לקבל את מדינת היהודים... החלק הזה אינו מביא בחשבון את צרכיה החינוכיים של האומה היהודית, המפוזרת בעולם, אשר שני שלישיה נמצאים בעולם האנגלו־סכסי ושליש אחד נמצא בעולם הסלאוי, ואת מציאותה של המדינה הזאת הנמצאת על פרשת דרכי העולם, ואשר ברגע שהיא מצטרפת לאחד הגושים היריבים, אין לה תקנה ואין לה קיום.

תמיד נלחמנו לפתיחת שערי הארץ לפני העם היהודי. והנה פתח צבא ההגנה לישראל את שערי הארץ. לכאורה, אין מעצור ליהודי אחד ולא למיליון יהודים לשוב. ושוב, מאות אלפים אינם יכולים לעלות, לא מפני שאינם רוצים בכך, אלא מפני שאין להם זכות יציאה. אחד התפקידים הגדולים ביותר של מדיניות החוץ שלנו יהיה לרכוש את זכות היציאה לכל יהודי הרוצה להתנחל במדינת ישראל. נעשה זאת לא בסערת מלחמה או בדברי קטרוג על הארצות הסוגרות את שעריהן בפני יציאת יהודים. והדבר ידרוש מאמץ גדול של הסברה ורכישת לבבות.

זוהי מדיניותנו. וכל האומר שמדינת ישראל מזדהה עם הגוש האנגלו־סכסי או עם הגוש הסלאוי — עוקר את שורש קיומה של מדינת ישראל. פיזור היהודים בעולם, מציאותה הגיאוגרפית של הארץ הזאת והתוכן המוסרי של תנועתנו, כולם כאחד מצווים עלינו מדיניות חוץ עצמאית, הנוכעת אך מתוך שיקולי חיינו וצרכינו והותרת לקראת שלום בארץ, בסביבה ובעולם ומסייעת לכל נסיון ולכל כוח ולכל צעד שמגביר את השלום.

על המשטר הפנימי

דברים אחדים על המשטר הפנימי. לפנינו שאלה ברורה: אם רוצים אנו לבנות את ארץ־ישראל, את המדינה הזאת, על יסוד דיקטטורה של מפלגה ושליטת זכות הבחירה מן העם לבחור ממשלה זו או אחרת, על יסוד מתן רשות לאשר רשימה אחת שמציגה לפניו המפלגה האחת אשר לה זכות־קיום במדינה — בעתונות, ברדיו, בדעת־הקהל, במדע, בנוער, בצבא, בכל? לפנינו היו קוראים לזה „דיקטטורה של הפרולטר־טריון“. גם אז לא היה השם מדויק, כי למעשה נתכוונו לדיקטטורה של הקבוצה הקומוניסטית בתוך הפרולטריון. אמנם המפלגות השואפות לכך יודעות שאין להן כרגע כל סיכוי, והם

באה עד הלום. היא אינה מתביישת בחזון הזה והיא לא נכזבה ממנו, אם כי עוד לא נתקיים כולו, אך אם שמרנו ונשמור אמונים לחזוננו, לא ייגרע כלום מרצוננו הפן ומשאיפתנו לחיות ביחסי ידידות עם כל אומה בעולם, ויהיו בה דברים שמוצאים חן בעינינו ושאינם מוצאים חן בעינינו, כל אומה תקיים את גורלה היא. ואם יש לי אמונה באנושות ובחזון אחרית הימים, הרי לא משום שנכוף על כל עמי תבל את משטר החזון שלנו, אלא משום שאנחנו מאמינים שיכריע, כי הוא מחוייב המציאות האנושית.

אברן העצמאות הנפשית כחלק מתנועתנו
מדיניות השלום שלנו מחייבת אותנו להימנע מהזדהות עם איזה גוש שהוא בין הגושים היריבים בעולם. כדאי היה לבדוק את שרשי המלחמות אשר תקפה חלק מהתנועה החלוצית שלנו, שבמשך כל השנים דגל בשלום ואחרות עמים, וסירב אפילו לקרוא לגיוס הנוער היהודי למלחמה נגד היטלר מתוך מצוות הניטראליות. היום נהפכו היוצרות. איך קרה, שחלק מן התנועה החלוצית אשר קיבל באמונה ערכים חלוציים יסודיים, עליה, התישבות והגנה, נפסל לקבל את תורת העצמאות שלנו — לא רק זו המדינית שקמה לנו השנה, אלא העצמאות המוסרית והמהפכנית, אשר היא שורש תנועתנו? בשעה שמאורות גדולים בסוציאליזם פסקו כמה הלכות שגזרו עלינו כליה, אשר אמרו שהציונות והחלום על שיבה לחקלאות הם חלום ריאקציוני ונגד המדע, היתה בנו העצמאות המחשבתית והמוסרית למרוד במורים האלה ולחוק את חוקי האמת וחוקי המדע וחוקי החיים בעצמנו, מתוך צרכינו אנו ומתוך ראייתנו את מציאותנו, מדוע לא נעשתה המהפכה הנפשית הזאת לנחלת כל התנועה החלוצית? חוסר העצמאות הזה טמון ביסוד כל ההתפלגויות וחילוקי הדעות בתוך התנועה החלוצית בארץ.

אנחנו עומדים לפני עובדה מדאיגה מאד, שחלק מן התנועה החלוצית שלנו, חלק מתנועת הפועלים בארץ, משולל עצמאות פנימית. אפשר להבין את אנשי מיקוניס. אבל קשה להבין איך חלק מתנועתנו החלוצית, שאינו מקבל הוראות מאחרים, קובע יחסו לדברים חינוכיים של קיומנו לא מתוך הצורך הפנימי שלנו, ואפילו לא על־פי צו תקיפים בעולם, אלא בהתאם למה שנדמה לו שתקיפים אלה רוצים. החלק הזה לא למד לקח מהטעות המרה שטעה בשעה ששלל מדינה

בכיבושינו. צפויים לנו ימים קשים מאין כמוהם. גם אם לא תתחדש המלחמה. עלינו המשא האיום של העלאת מאות אלפים בזמן קצר, של הת-ישבות מהירה בשטחים גדולים, וזה לאחר שהעם היהודי באירופה חובל ונחרב ובמידה מרובה אנו תלויים בקיבוץ יהודי שעדיין איננו רואה שהמדינה נחוצה לו ולבניו. והרי היא נחוצה לו לא רק למען יוכל להתפאר לפני חבריו הגויים. אלא למען חייו וביחוד למען בניו. עד עכשיו יכול היה אדם להקרא ציוני אם ישב ביהנה"ס בורג או בקליבלנד או בלונדון ואמר: אי אפשר ללכת לארץ. מי שישאר עכשיו בגולה ויקרא לעצמו ציוני — ישא שם זה לשוא. דבר זה מחייב אותנו גם לשינוי ערכים ביחסים שבין הארץ ובין הגולה, בין המדינה ובין העם. עכשיו, שישב קטן בן שבע מאות אלף, מוקף אויבים, צריך להעלות ולקלוט במשך זמן קצר מאות אלפי אנשים הרוסים, מחוסרי היגוד, מחוסרי הכשרה, מחוסרי מקצוע, מחוסרי הון — אין צפויים לנו ימי רווחה במדינה הזאת, אלא חיים קשים מאין כמוהם. מכאן מתחייב מאמץ להתישבות, לעליה ולבטחון ולשלום — זהו האינטרס הממלכתי. האסיפה המכוננת לא תוכל לבצע את מלוא חזונו בתקופה של שנתים או ארבע שנים — את מלוא חזונו בקיבוץ-גלויות ובבנין הנשמות ובהקמת מדינה סוציאליסטית בארץ. רק אם העם כולו יתלכד סביב אידיאה אחת ושליחות אחת, נוכל — ותוכל הממשלה — לבצע את התפקיד הגדול והקשה המוטל עלינו.

מעונינות שלא להציג את השאלה בבהירות, אלא להלביש את שאיפתן ואת דרכן הפוליטית באיצטלה שתסמא את העינים. אין דבר זה צריך למנוע אותנו מלהעמיד את השאלה הזאת בבהירות רבה.

ועוד: אסון שקרה לנו — וקרה גם לעמים אחרים — זו ההתפצלות המלאכותית, מביא לידי שלטון שהוא קנוניה של מיעוטים. במידה ידועה היתה הממשלה הזמנית בנויה על יסוד זה. במשטר כזה יורד מעל הפרק האינטרס הממלכתי, ויש רק אינטרסים של כיתות, אפשר לומר: זוהי בדייה, אין אינטרס ממלכתי — יש רק אינטרסים של כיתות, או אינטרסים של חלקים, לכשתרצה, „אינטרסים מעמדיים“, אך אם אינטרסים מעמדיים — מדוע יש למעמד הפועלים ארבע רשימות בבחירות? אם יש אינטרסים מעמדיים — מדוע לא יוכל מעמד הפועלים להתכנס לוועידתו הכללית ולהחליט, כפי שמחליטים בכל מקום, אחרי דיון ובידור, פה אחד או ברוב, מהי דעתו של מעמד הפועלים? תנועת הפועלים בארץ יצרה לפני כשלושים שנה את „חזית הפועלים“ האידיאלית ביותר שיש בעולם — למה אין זו יכולה להחליט ולקבוע ולחייב את כל חבריה?

יש ארבעה אינטרסים ממלכתיים המשותפים לכל ישראל (או לרובו המכריע) והם: עליה והתישבות ובטחון ושלום. מדינת ישראל לא תהיה „פיקניק“. אני חוזר ואומר: אל נתימר